

Áldozataink (4.)

Káty, Budiszava (Tiszakálmánfalva) és Kabol magyar közösségeinek II. világháborús áldozatai

Amikor a II. világháborús délvidéki magyar népegyesítség és a vereségek kerülnek szóba, túlnyomórészt az 1944/45-ös megtorlások áldozataira és az 1944–1945-ben a partizán csapatoknál elesett magyarokra gondolunk. Egy teljesebb kép összeállításához nagyobb figyelmet érdemelnek azok a nemzetársaink, akik a magyar hadseregben szolgáltak, és főleg az orosz frontokon veszítették életüket.

A tiszakálmánfalvi anyakönyvekben a kivégzettek legnagyobb részénél az van bejegyezve, hogy ismeretlen helyen veszítették életüket, vagy eltűntek. A legközelebbi hozzátartozók csak 1955 és 1962 között vették a bátorságot, hogy szeretteiket hivatalosan holtá nyilvánítsák. Az illetékes újvidéki bíróság valamennyiüknél 1946. május 16-át nyilvánította haláluk napjának. Ennyit a bíróságok igazságtételen és működéssel. Az első öt férfit népbírósági ítélet, a hatodikot katonai bíróság ítélete alapján végeztek ki, akit budiszavainak írtak be, de **Gulyás Károlyt** sehol sem említik, és a faluban sem ezidáig nem emlékezik rá senki. Csak az biztos, hogy kivégezték. Egyes vélemények szerint esetleg az 1942–1943-ban a faluba telepített székelyek közül való lehetett.

A listán szereplő 18-as és 22-es szám alatt felsorolt személyekről és sorsukról pontosabb adatokat nem tudtam szerezni. Egyes állítások szerint ezek főleg eltűntek a háborúban, ami azért is helytálló lehet, mert az Újvidéki Községi Bíróság Nagy Szilveszter, Vanyúr Mihály és Pap Sándor László halálának napjaként 1946. május 16-át tűntette föl úgy, mint a legutóbbi 1944/45-ös áldozatnál.

Gulyás Károly plébános a tiszakálmánfalvi áldozatok közé sorolta a kaboli kisbíró, Gajdos Istvánt, aki Tiszakálmánfalván született 1919. december 7-én, neje Horvát Júlia, egy fia volt. Mivel családjával néhány évig Kabolon élt és dolgozott, többnyire a kaboli áldozatok között szerepelt, ezért azok között is hagytam.

A plébános úr a tiszakálmánfalvi áldozatok közé írta be apám, Galambos Lászlót, aki 1911-ben született Újvidéken, kőműves, Vasas Erzsébet férje, két gyermek maradt utána. Mivel apám csak néhány hónapot élt Tiszakálmánfalván, nem szándékoztam ott maradni. Újvidéken érte a végzetes is, jómagam az újvidéki magyar áldozatok közé sorolom. Felmerül még néhány név, többek között Kiss Mihály, Kis Lajos, Géci Tibor, Tarka János neve, de írásos feljegyzés vagy pontosabb adat ezidáig nincs róluk. Állítólag rövid ideig éltek a faluban, bizonytalan és ellentétes véleményeket lehet róluk hallani.

Gulyás Károly 3 papírdarabkára feljegyzett még 6 nevet, akiről sejtetni engedi, hogy kivetett módon a háború áldozatai, mert haláluk annak következményként következett be:

1. **Csévári György Pál**, 1917. január 24.–1946. február 14., egy fia maradt, Pető Katalin férje, György és Milánovics Katalin fia.

2. **Szekerés Mihály**, neje Uri Erzsébet, Ókér-ban született 1880. június 10-én, 1948 áprilisában Požarevacban halt meg a rabságban.

3. **Országh József**, 1910. március 1-jén született, Sándor és Horvát Ágnes fia, a titeli hídfőépítésnél annyira átfázott, hogy tbc-t kapott. Állítólag előzőleg már 1941-ben a német katonák megverték Belgrádban, 1946. február 15-én hunyt el Belgrádban.

4. **Vasas János**, József és Heretek Mária fia, Horvát Erzsébet férje, 1913. május 17-én született Tiszakálmánfalván, rendőr volt a csenéji pusztán, 2 hónapig rab volt Újvidéken, ott néhányszor megverték, hideget-meleget változtatva vallatták. Megfázott, és tüdőbajt kapott. 1946. augusztus 28-án meghalt, két fia maradt.

5. **Hasovics szül. Antalffy Ilona**, Hasovics Imre özvegye, 1910. április 15.–1945. január 20., férje kivégzése után behalt a fájdalomba, öt gyermek maradt utána.

6. **Szörösi Ferenc** 1884. március 28.–1945. március 5., Hevér Klára férje, 1909. szeptember 19-én kötöttek házasságot.

A falubeliek állítása szerint a háború következményeitől még néhányan meghaltak a háborúban, vagy a titeli Zajban szerzett tüdőbetegség következményeként, mint pl. Szajkó Ferenc (Masa Katalin férje), Milánovics Lajos (Hasovics Eszter férje) és mások. Néhány évvel később a szabályi belügyekre a törvényes védekezés lehetősége nélkül agyonkínozták, majd 1949-ben életétől is megfosztották Masa Pétert, az első tiszakálmánfalvi születésű magyar tanítót és értelmiségit, a magyarság legtekintélyesebb egyéniségét. Sajnos az ő letartóztatá-

sa és halála nemzetársai, vélt barátai feljelentése alapján következett be. Sorsáról bővebben írtam a Magyar Szóban 2004 márciusában.

Szólni kell még a magyar honvédek és a jugoszláv hadsereg katonáiként hősi halált halt vagy eltűnt tiszakálmánfalviakról. Külön lehetne választani a két csoportot, de ez igazságtalanság lenne velük szemben. Nem egyforma lelkesedéssel mentek honvédek, vagy a jugoszláv hadsereg katonájának, de mindkét esetben kötelezettségüknek tettek eleget. Kötelezettségüknek, amely értelmetlen volt a magyar határtól 2000 km-re, de Szlavóniában és Baranyában ügyszent. Mindkét helyen kényszerpályán találták magukat, ahonnan 27-en soha nem tértek vissza szeretteikhez.

Ahol az lehetséges volt, a neveket és a száraz adatokat igyekeztem olyan tartalommal kibővíteni, amely, ha kis számú esetben is, érzelmi gondolatvilágukat és életcéljaikat.

1. **Masa Imre**, Imre és Nesztárecz Veronika fia, 1921. június 24-én született, nőlen volt, hentes.

2. **Lajkó János**, József és János Mária fia, 1919. január 26-án született, vadászáságban élt, gyermeke nem volt, partizánseregben szolgált, megsebesült a lábán, Olécan hadikórházban halt meg 1945. augusztus 10-én.

Fuszko Imre újvidéki gimnazista korában, levente egyenruhában, 1944. november 29-én bevonult, 1945. április 12-én Rajevó mellett hősi halált halt

3. **Ifj. Kalapáti Péter**, Szilveszter és Varga Rozália fia, 1919. június 7-én született.

4. **Id. Kalapáti Péter**, neje Szabó Rozália, 1894. október 12-én született, hazafelé jövet eltűnt a jugoszláv–magyar határon.

5. **Gombár Mihály**, neje Godányi Katalin, 1915. január 28-án született, anyja Cizmár Veronika, magyar katona, két fia volt.

6. **Drobnik Ferenc**, 1919. december 29-én született, István és Cizmár Viktória fia, nőlen volt.

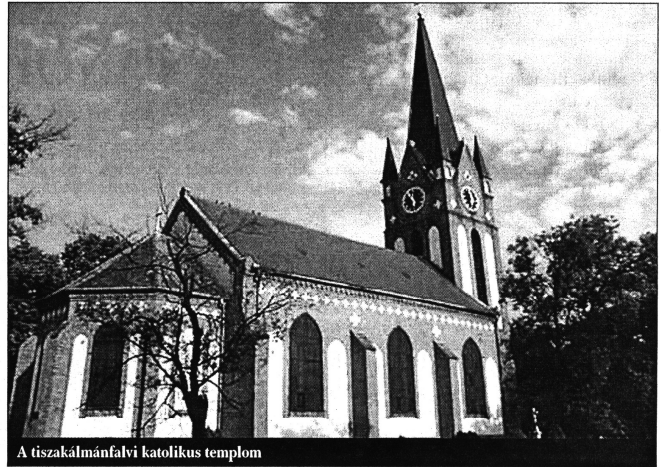
7. **Balázs Illés**, neje Szekerés Katalin, Ferenc és Molnár Julianna fia, 1918. október 8-án született.

8. **Tálló Mihály Ferenc**, András és Gyuráki Julianna fia, 1922. szeptember 16-án született, nőlen volt.

9. **Tót Bagi András**, Fábrián és Csányi Terézia fia, 1925. november 3-án született, katona a partizánseregben, Našice mellett esett el 1945. április 19-én, nőlen volt.

10. **Milánovics József**, Imre és Molnár Etel fia, 1921. március 16-án született, nőlen volt, Kamenskaja mellett az orosz fronton esett el 1944. augusztus 14-én.

11. **Paska Sándor**, István és Varga Katalin fia, 1922. június 3-án született Újvidéken, meghalt 1942. augusztus 7-én, nőlen volt, mellbe lőtték az orosz fronton a scsusi harcokban New Gran Chritiki-nál temették el. A húszéves fiatalember édes-

A tiszakálmánfalvi katolikus templom

apja, Paska István 1942. október 20-án a Magyar Vöröskereszt budapesti irodájától a következő szövegű levelet kapta:

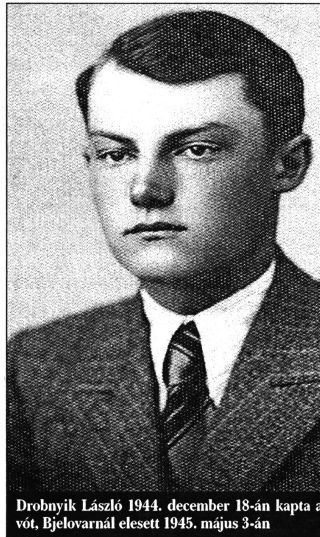
Tekintetes Paska István úrnak Tiszakálmánfalva

Mélyeség fájdalommal értesítjük, hogy Paska Sándor honvéd, aki Újvidéken az 1922. évben született, anyja: Varga Katalin, a szovjet ellen vívott kereszt hadjárat alkalmával, hazája védelmében 1942. augusztus 7-én a scsusi harcokban mell-lövés következtében hősi halált halt, és New Gran Chritiki-nál bajtársi kegyelettel helyezték örök nyugalomra.

A súlyos veszteség feletti fájdalomukban hazafias szívünk egész melegevel osztozunk, és amidőn a gyászba borult családnak ösztönit átérzett részvétünket nyújtjuk, kérjük a Magyarok Istenét, adjon Önöknek erőt és megnyugvást, mert Hősi Halottnak a legszentebbért: Hazánkért adta drága életét. Legyen áldott hősi emléke!

Budapest, 1942. okt. 20-án Vajon tudjuk-e, hány délvidéki édesapa kapott ugyanilyen tartalmú levelet?

12. **Kalmár Sándor**, Pál és Mándity Veronika fia, 1920. augusztus 25-én született, neje Leszár Katalin, agyonlőtték Kisközegen 1944. november 16-án, egy fia maradt.

Drobnik László 1944. december 18-án kapta a behívót, Bjelovarnál elesett 1945. május 3-án

13. **Zsúnyi Lajos Károly**, István és Ádám Katalin fia, 1921. augusztus 1-jén született, nőlen, elesett vagy elhurcolták.

14. **Nagy Sándor Pál**, István és Csévári Erzsébet fia, 1926. január 15-én született, nőlen.

Még 1983-ban látogattam meg édesapját, Nagy Istvánt. Képet ajándékozott róla, de a fiától kapott három levél egyikétől sem akart megválni. Az édesapa megrendülve olvasta föl fia utolsó levelének néhány mondatát. Az értelmes parasztfiú nem a győztes csatákról írt, hanem a közeli hazajövetel reményében az ő világának legtermészetesebb dolgairól érdeklődött, megellett-e már a tehén, hogy vannak a lovak. Eltűnt a harcokban. Érdekes, hogy az újvidéki bíróság 1946. május 16-át határozta meg a halálának napjaként, habár hivatalos behívóval a jugoszláv hadseregbe mozgósították, és teljesen világos volt, hogy 1945 márciusában vagy áprilisában esett el, akárcsak a többi falubeli, a szlavóniai harcokban.

15. **Kovács József**, Péter és Tót Rozália fia, 1922. január 20-án született.

16. **Vanyúr Mihály**, Vanyúr Viktória fia, aki Micsiz József özvegye volt, természetes atyja Drobnik Mihály volt, nőlen.

17. **Drobnik József**, Máttyás és Hajnal Viktória fia, 1925. október 24-én született, nőlen, elesett.

18. **Nagy János**, János és Gály Katalin fia, 1927. február 4-én született, Tiszakálmánfalván halt meg 1944. szeptember 8-án, mint civil, repülőgépről agyonlőtték a vasúti sorompónál, amint leszállt a vonatról.

19. **Fuszko Imre**, József és Zavarkó Erzsébet fia, 1925. november 1-jén született, nőlen, katona a partizánseregben, Rajevó mellett halt meg 1945. április 12-én, Budiszaván temették el 1945. december 8-án.

20. **Drobnik László** József Károly, Károly és Terék Veronika fia, 1926. december 12-én született, nőlen, katona a partizánseregben, Bulinac községben (Bjelovari járás) halt meg 1945. május 3-án, Budiszaván temették el 1945. december 3-án.

21. **Petrovics Lajos** (Ljudevitnak írták), Károly és Hullala Julianna fia, 1925. július 29-én született, katona a partizánseregben, Šapinovinál halt meg 1945. április 15-én, Budiszaván tették el 1945. december 3-án, nőlen, kefekező volt, a III. jugoszláv hadsereg XVI. ezredében szolgált.

22. **Tót Bagi Sándor**, apja Fábrián, 1921. február 24-én született, magyar katona volt, szülei utóljára 1946 augusztusában kaptak tőle levelet Moszkvából, a hadifogságból. Utána nyoma veszett.

23. **Gíjon József**, Pál és Patarica Rozália fia, eltűnt.

24. **Borza János**, magyar katona volt, az orosz fronton esett el, kálmánista vallású.

25. **Ikont István**, 1901. április 3-án született, József és Kovács Mária fia, Somosi Erzsébet férje.

26. **Drobnik Mihály**, 1897. május 27-én született Tiszakálmánfalván és Radatovics

Ágnes fia.

27. **Fehér Mihály** 1921-ben született, András és Borbás Rozália fia.

(Folytatjuk)

■ GALAMBOS László